

Papildinājums par nozīmīgām dabas vērtībām, īpaši aizsargājamām sugām, to dzīvotnēm, īpaši aizsargājamiem un ES nozīmes biotopiem un mikroliegumiem paredzētās darbības (smilts atradnes izstrāde nekustamajos īpašumos „Liellauki” (kad. apz. 8076 011 0699) un „Strautmaļi” (kad.apz. Nr. 8076 011 0112) iespējamās ietekmes zonā.

atbilstoši MK kabineta 2011. gada 19. aprīļa noteikumu Nr.300 “Kārtība kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000 9.1. prasībām)” novērtējuma ziņojumā ietverot šādu informāciju:

9.1. Natura 2000 teritorijas apraksta kopsavilkums:

9.1.1. atrašanās vieta, platība, kods un karte:

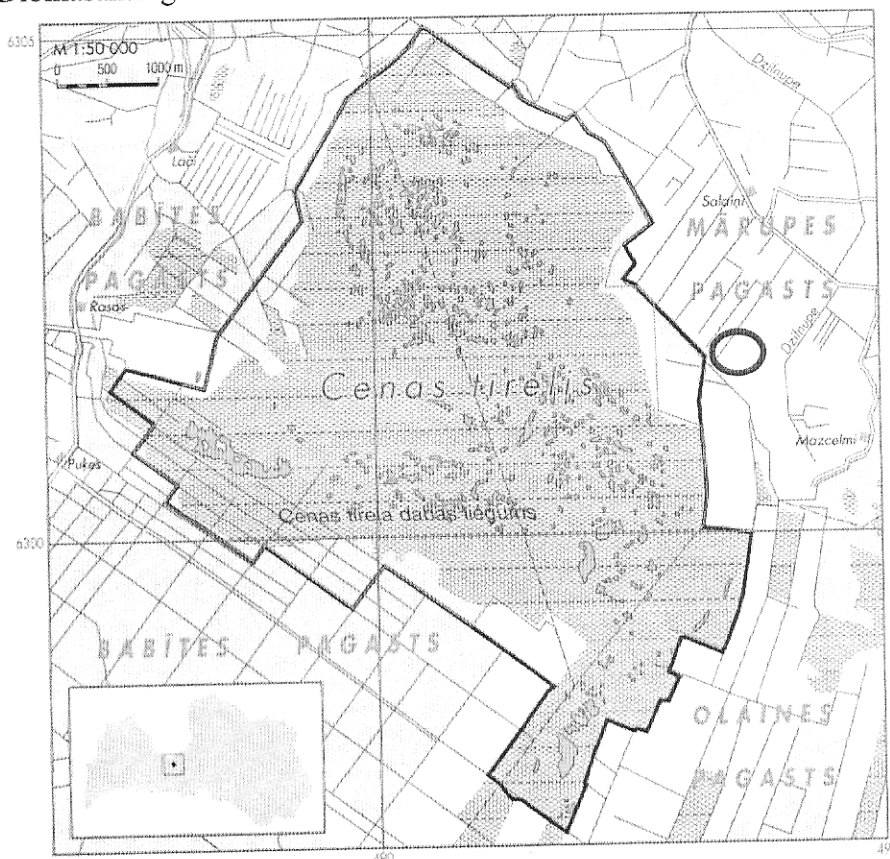
Dabas liegums, Natura 2000 teritorija “Cenas tīrelis” (kods: LV0519800)

atrodas Babītes novada Babītes pagastā; Mārupes novadā un Olaines novadā (1. attēls).

Koordinātes: centra koordinātas pēc LKS92: X 490755; Y 6301638 (Dabas aizsardzības plāns, 2005)

Platība: 2296 ha

Dibināšanas gads: 1999.

1. attēls. Dabas lieguma “Cenas tīrelis” izvietojums
(http://www.lob.lv/download/PNV/PNV%202004_91-92.pdf)

○ - plānotās darbības vieta

9.1.2. Natura 2000 teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķi:

Dabas lieguma "Cenas tīrelis" (DL) iekļaušanu NATURA-2000 tīklā pamato konstatētie 5 Eiropas Savienības nozīmes (Biotopu Direktīvas (92/43/EEK)) īpaši aizsargājami biotopu veidi, 2 no tiem prioritāri aizsargājami (*): "7110* Aktīvi augstie purvi", "7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās", "7140 Pārejas purvi un slīkšņas", "91D0* Purvaini meži", "3160 Distrofi ezeri". Teritorijā konstatētas 4 Latvijā īpaši aizsargājamas vaskulāro augu sugas (nozīmīgākās: pundurbērzs *Betula nana*, ciņu mazmeldrs *Trichophorum cespitosum*, 2 sūnu un 1 sēņu suga. Tas ir viens no nedaudzajiem purviem Latvijā, kurā sastopamas gan austrumu tipa (pundurbērzs *Betula nana*, ārkauša kasandra), gan rietumu tipa (ciņu mazmeldrs *Trichophorum cespitosum*) purvu veģetācijas pazīmes. Teritorija ar piegulošajiem mežiem atzīta par putniem starptautiski īpaši nozīmīgu vietu „Cenas tīrelis”(diagnosticējošās sugas sējas zoss *Anser fabalis*, dzērve *Grus grus*, purva tilbīte *Tringa glareola*). Kopumā faunā dažādos laikos konstatētas 26 Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājamas putnu sugas, 5 Eiropas Padomes Biotopu Direktīvas zīdītājdzīvnieku sugas, 4 bezmugurkaulnieku un 2 abinieku sugas.

2005. gadā LDF izstrādāja dabas aizsardzības plānu 2005.-2020. gadam

(http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/dabas_liegumi/cenas_tirelis/%22%22/).

9.1.3. faktori, kas jau pirms paredzētās darbības īstenošanas negatīvi ietekmē Natura 2000 teritorijā vai potenciāli ietekmējamā teritorijas daļā esošās dabas vērtības

Būtiskākais dabas lieguma "Cenas tīrelis" dabas vērtību saglabāšanos ietekmējošais faktors ir apkārtējās teritoriju meliorācija lauksaimniecības zemju ierīkošanai un kūdras ieguvei. Pirmie meliorācijas pasākumi veikti 20 gs. sākumā. Mūsdienās no agrākā Cenas tīreļa saglabājušās 2 mazietekmētas daļas – lielākā no tām (2296 ha) ietilpst dabas liegumā "Cenas tīrelis", bet mazākā (317 ha) dabas liegumā "Melnā ezera purvs" (atrodas vairāk kā 2 km attālumā no paredzētās darbības vietas). Grāvju izraisītā teritoriju degradēšanās šobrīd novērojama apmēram 50 m platā joslā, tomēr, ilgtermiņā iespējams, ka summējoties vairākiem nelabvēlīgiem faktoriem, piemēram – klimata izmaiņām, vides eutrofikācijai, degradēto purva biotopu platības turpmāk var paplašināties.

9.1.4. likumsakarības un mijiedarbības, kas nosaka dabas vērtību pastāvēšanu Natura 2000 teritorijā (piemēram, atbilstošs hidroloģiskais režīms, esošie sugas pārvietošanās koridori)

Dabas lieguma "Cenas tīrelis" galvenās dabas vērtības ir saistītas ar aktīva sūnu purva biotopu kompleksu. Purvaino biotopu ilglaicīgai pastāvēšana un saglabāšanās primāri ir atkarīga no atbilstoša hidroloģiskā režīma. Lai gan Cenas purva masīva meliorācija ir uzsākta jau 20.gs. pirmajā pusē, aizsargājamās teritorijas platības lielums (2296 ha) ļauj saglabāties meliorācijas un cilvēka darbības mazietekmētām teritorijām. Meliorācijas grāvji atrodas tikai dabas lieguma perifērijā (daļa purva dabiskajā ārmalā), to nešķērsojot.

Augu sugu migrāciju daļēji apgrūtina apvidus apsaimniekošanas un apbūves intensitāte, bet pozitīva ietekme ir apkārtņē esošajiem plašajiem mežu masīviem. Putnu faunai nozīmīga ir dabas lieguma atrašanās sugu migrācijas ceļā un lielas purva platības cilvēkiem salīdzinoši grūtā piekļūstamās vietās.

LIFE projekta LIFE04NAT/LV/000196 "Implementation of mire habitat management plan for Latvia" ("Purva biotopu aizsardzības plāna īstenošana Latvijā") pasākumu ietvaros notikusi aizsprostu veidošana uz grāvjiem, lai stabilizētu dabas lieguma „Cenas tīrelis” hidroloģisko režīmu. Dabas liegumam izstrādāts dabas aizsardzības plāns un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts (<http://www.daba.gov.lv/public/...>).

9.1.5. teritorijas nozīme Natura 2000 teritoriju tīkla vienotībā valstī un biogeogrāfiskajā rajonā

Latvijā nav veikti mērķtiecīgi pētījumi par dabas lieguma “Cenas tīrelis” nozīmi Natura 2000 tīklā un biogeogrāfiskajā reģionā. Bet, var atzīmēt, ka visās Eiropas Kopienas valstīs mitrāji tiek atzīti kā īpaši vērtīgi un apdraudēti.

1. tabula.

DL “Cenas tīrelis” aizsargājamo biotopu platību īpatsvars¹

ES īpaši aizsargājama biotopu veids DL “Cenas tīrelis”	Platība, ha DL “Cenas tīrelis”	Platība, ha		Platība, ha		Platība, ha		Ietekmes vērtējums īstenojot plānoto darbību
		Natura 2000 teritorijās	No tiem DL “Cenas tīrelis”, %	Latvijā kopumā	No tiem DL “Cenas tīrelis”, %	Boreālajā biogeogr. reģionā	No tiem DL “Cenas tīrelis”, %	
7110* Aktīvi augstie purvi	1790	70863	2,53	266200	0,67	967000	0,18	Neitrāla vai ilgtermiņā platības samazināšanās par dažiem ha
7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama, vai notiek dabiskā atjaunošanās	22	8271	0,3	31700	0,07	72800	0,03	neitrāla vai ilgtermiņā platības palielināšanās par dažiem ha
90D0* Purvaini meži	128	35419	0,36	200000	0,06	2693800	0,005	neitrāla

¹http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17

Paredzētās darbības īstenošanas rezultātā nav paredzama būtiska negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamo biotopu un augu sugu populācijām tādā apmērā, lai tā būtiski ietekmētu šo biotopu un sugu populāciju izdzīvošanu un saglabāšanās apstākļus valstī vai reģionā kopumā.

Ekspertes atzinumā īpaši aizsargājamā biotopa “7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās” kvalitāte vērtējama kā zema. Biotops veidojies pēc kūdras ieguves lauku ierīkošanas un nosusināšanas, priežu mežaudzes nomainījuši bērzu meži susinātās kūdras augsnēs. Biotops nodalāms ievērojot principu, ka tas teritoriāli un hidroloģiski vismaz daļēji vēl ir saistīts ar purva pamatmasīvu, lai gan vienlaikus, kontūrgrāvim tieši piegulošās platības ir zaudējušas purvainiem biotopiem atbilstošo ekoloģisko lomu.

Paredzētās darbības potenciālās ietekmes zonā ir platības, kas ir piemērotas dzīvotnes MK noteikumos Nr.396. par īpaši aizsargājamo un ierobežoti izmantojamo sugu sarakstu 2. pielikumā (Ierobežoti izmantojamās īpaši aizsargājamo sugu saraksts) iekļautajām staipekņu sugām:

- **gada staipeknis** *Lycopodium annotinum* Latvijā sastopams bieži visā valstī, dažādos skujkoku un platlapju - skujkoku mežos. Visbiežākā staipekņu suga Latvijā. Parasti veido dažāda lieluma klājeniskas audzes. Populācijas negatīvi ietekmē augu izraušana. Diezgan ieži sastopami arī ietekmētos biotopes – gar grāvjiem, izcirtumiem. Pašatjaunojas tikai ilgstošā laikā (www.latvijasdaba.lv);
- **vālišu staipeknis** *Lycopodium clavatum*, Latvijā sastopams diezgan bieži visā teritorijā, parasti klājeniskas dažāda lieluma monodominantas audzes sausieņu un nosusinātajos mežos. Populācijas negatīvi ietekmē augu izraušana. Pašatjaunojas tikai ilgstošā laika posmā (www.latvijasdaba.lv).

Staipekņu primāri dabiskās dzīvotnes ir meži. Ir atzīts, ka susinātās kūdras augsnēs un ietekmētos purvu un mežu biotopos gada staipekņa sastopamība tiek uzskatīta par degradācijas pazīmi (Priede, 2017). Grāvju nomales, atbērtņu joslas un susināšanas ietekmētie mežu biotopi var arī turpmāk veiksmīgi nodrošināt staipekņiem piemērotas dzīvotnes un sekmēt staipekņu saglabāšanos un izplatīšanos.

Plānotās darbības īstenošanas potenciālā bīstamākā ietekme ir saistīta ar grunстūdens līmeņa pazemināšanu kādā platībā. Bet šajā vērtējumā jāņem vērā, ka starp plānoto smilts atradnes izstrādes karjeru un dabas liegumu atrodas kūdras ieguvei sagatavoti lauki. Karjera būtiskuma ietekme būs tiešā veidā atkarīga arī no šo kūdras lauku turpmākās apsaimniekošanas veida un smilts karjera izstrādes ilguma. Ja kūdras ieguve nenotiek un lauki tiek atstāti renaturalizācijai, tad veidojas pietiekami plata buferjosla, kas varētu akumulēt potenciālo ūdens līmeņa pazemināšanos. Rekultivācijā paredzētā zivsaimniecības dīķu ierīkošana jeb ūdens uzpludināšana būs labvēlīga hidroloģiskā režīma stabilizēšanai.

Izmantotā literatūra un informācijas avoti:

Priede A. (red.) 2017. Purvi, avoti un avoksnāji. 4. sējums. Aizsargājamo biotopu saglabāšanas vadlīnijas. Sigulda, 204 lpp.

http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17

www.latvijasdaba.lv

www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/dabas_liegumi/cenas_tirelis/%22%22/

2019. gada 30. maijā

Sugu un biotopu eksperte

Inese Silamiķele

(vaskulāro augu, mežu un virsāju, purvu, zālāju

biotopu eksperta sertifikāts Nr.019.)

Inese Silamiķele